

סעודיה מקדמת "איסלאם חופשי" באמצעות מפגש סובלנות בין-דתית

הוועידה שארגן המלך עבדאללה ל-500 מנהיגים מכל הדתות היא עוד ניסיון של ריאד למתג עצמה כמנהיגת האיסלאם השפוי

יצחק ויסמן

עבדאללה ובנדיקטוס ה-16 בזאתיקן, לפני שש שנים. בפגישה החל הדיאלוג הבין-דתי. צילום: ג'סי אימנס

רוח של אופטימיות זהירה, מהולה בספקנות, שרתה על מס' רבונות ועידת "החינוך להכרת האחר" שהתקיימה לפני כשבועיים בחגיגת את הוועידה יום וארבעה ימים, בפאר והתודר הראויים, המרכז הבינלאומי לדיאלוג בין-דתי ובין-תרבותי על שם המלך עבדאללה בן עבד אל-עזיז. 500 מנהיגי דת, ראשי ארגונים חברתיים ומקבלי החלטות מכל העולם באו לבירה האוסטרית, לחלוק עם עמיתיהם בני הדתות האחרות את מחשבותיהם וניסיונם בקידום החינוך לסובלנות, דמוקרטיה ושלום. בין המשתתפים בלט חלקם של הערבים והמוסלמים, שהתחככו והציגו סלמו עם כמרים נוצרים, סואמים הודים, חכמים קונפוציאניים ורבינים יהודים, מהעולם וגם מישראל. כנהוג באירועים מסוג זה, היה זה כנס ששכנע את המשתתפים. הדת, שבימים כתיקונם מתקשרת ברענו עם פונרמנטליות חשוך וטרור רצחני, נצבעה לשעה באור ורור. שרי חינוך של ממשלות אירופיות ומוסלמיות התחרו זה כזה בהצגת תוכניות לימודים חדשות לשילוב המיעוטים, אנשי דת התאמצו להוכיח שכתבי הקודש שלהם מצווים על אהבה וכבוד לזר, ונציגי ארגונים לא ממשלתיים הציעו את שיטות לקידום ההכרה ההדדית. המלה שנישאה כפי כל היתה דיאלוג.

מאחורי היוזמה החרשה של המשטר הסעודי עומרים, ללא ספק, אינטרסים פוליטיים. מתי קפת הטרור של 11 בספטמבר הציבה את האיסלאם ככלל ואת הממלכה הסעודית כפרט בעמדת מגננה. אוסאמה בן-לאדן מנהיג אל-קאעדה, כמו גם 11 מתוך 17 המפגעים שהטיסו את המטוסים אל תוך מגדלי התאומים והפנטגון, היו אירחים סעודים. קולות רבים בארצות הברית קראו או לבחון מה מתרחש בתוככי הממלכה המסוגנת, שאמורה היתה להיות בעלת ברית. כל אחד מהפיגועים הבאים, בלונדון ובאלי, קובלנקה ומרדך הגביר את האיסלאמופוביה - הפחד מהאיסלאם, המוכיח מכמה בחינות את האנטישמיות - שפשטה במדינות המערב. בה בעת התגברו בתוך סעודיה הקריאות להשתתפות בקבלת ההחלטות, מתן שוויון לנשים וזכויות אדם לעובדים הזרים. המלך עבדאללה, המושל בפועל מ-1996 ובאופן רשמי מ-2005, הבין שבא הזמן לשנות תרמית. למטוס הדתי הסעודי, העומד תמיד נכון לשרת את שליטיו, לא נותר אלא ללכת בעקבותיו. אבל גם אם מדובר במשחק אינטרסים ותרמיות, יש כאן חידוש טרענו. כפי שמציין הרב דוד רוזן, הנציג היהודי בחבר הנאמינים של מרכז המלך עבדאללה,

דיאלוג הוא מונח חדש באוצר המלים הוהאבי. הוא אינו בא להחליף את ההטפה

השפעתה הפוליטית של סעודיה ולהפצת הגרסה הדתית הוהאבית במדינות המוסלמיות ובקהילות המוסלמיות במערב. דיאלוג הוא מונח חדש באוצר המלים הוהאבי. הוא לא בא להחליף את ההטפה, המבוססת על ההנחה ש"האמת" נמצאת רק באיסלאם, אך מוסיף לה אלמנט של נכונות להקשיב ולקבל מדרגת אחרות, שגם להן יש אולי חלק באמת. הפניית כספי נפט סעודים לטובת התפיסה החרשה החלה עם התוכנית לדיאלוג לאומי שיצאה לדרך ב-2003. לטענת אלהאם אל-נאצה, נציגת הארגון בווינה, עשור של פעילות בבתי הספר ומסגדים הביא את המסר למיליון אזרחים

אל לנו לזלזל ביוזמה, שהרי מתוך שלא לשמה יבואו לשמה. על אחת כמה וכמה כשמדובר בסעודיה, שבה נוהגת גרסת האיסלאם של הכת הוהאבית, הפוריסטית והאקסלוסיבית. הוהאבים החלו את דרכם באמצע המאה ה-18 במלחמת קורש - ג'האר - נגד הכופרים והחוטאים. משהובסו בירי צבאות האימפריה העות'מאנית עברו להטפה אנטי-בית וחסרת פשרות לטיהור האיסלאם. בראשית המאה ה-20 כרתו הוהאבים ברית עם עבד אל-עזיז, מייסד הממלכה הסעודית ואביו של המלך הנוכחי, וזכו בפיקוח על כל ענייני הדת במדינה בתמורה לתימכה פוליטית בלתי מסויגת במשפחת המלוכה. הדינאמיקה החדשה נמשכה משנות ה-70 סיפק מימון נדיב למימון הספה חובק עולם. ארגונים בינלאומיים כמו ליגת העולם המוסלמי וארגון הוועידה האיסלאמית החלו לפעול ללא לאות להגברת

ככל רחבי הממלכה. התוכנית לדיאלוג בין-דתי ובין-תרבותי גלובלי הוא המשך ישיר של התינוקות הלאומית. ברכת הדרך ניתנה ב-2007, בפגישת המלך עבדאללה עם האפיפיור בנדיקטוס ה-16. בעיקר קבוצה גיוס מזכ"ל הא"ם, מלך ספרד ונשיא אוסטרליה. הוועידה בחינה נועדה להעניק ליוזמה תוכן וכיוון מעשי.

אין ספק שגבולות הסובלנות הסעודית והאבית עדיין צרים. חיי פש הדת בסעודיה הוא נחלתם של המוסלמים הסונים בלבד, בעוד בני דתות אחרות נמצאים בפיקוח משטרת המוסר הוהאבית, שרואגת שלא יבנו בתי תפילה ולא יחגגו את חגיגה בפומבי. הסעודים גם לא מהססים לעורר את מאבק האיתנים שלהם עם איראן על ההגמוניה במזרח התיכון וביריבי המיעוט השיעי במזרח הממלכה. לנשים הסעודיות אסור לא רק לנהוג, אלא אפילו לקבל טיפול רפואי ללא רשות האפוטרופוסים הגבריים שלהן. הפיגעה שהתארגנה מחוץ לאולמות הוועידה, בסיסמה "הפסיקו להרוג את האתיופים", הוכיחה לכל מי שרצה לשכוח את מצבם העגום של העובדים הזרים במדינה. ובכל זאת, לעצם הנכונות של המשטר הסעודי והאבי להתחייב לדיאלוג בין-דתי ובין-תרבותי - כולל עם יהודים וישראלים - ואף להוביל אותן, יש חשיבות ודינמיקה משמעותית. את האתגר והתקווה שבוועידה בווינה סיכם בצורה תמציתית וכנה שר התרבות והאינפורמציה הסעודי לשעבר, איאד מרני. עלינו להודות בתפקיד המרכזי שממלאת הדת בעידוד אי-הסובלנות והאלימות בעולמנו, אמה אבל דיאלוג אפשרי וחינוכי למען עולם טוב יותר לכללנו.

פרופ' יצחק ויסמן הוא מרצה ודוקטוראיסלאם במרכז לוחסמוריה של המוסדות הנוצריים באוניברסיטת חיפה